

**Uztura padomes sēde
Protokols Nr.13**

Rīgā

2013.gada 11.jūlijā

Sanāksme notiek: Veselības ministrijā, Brīvības ielā 72

Sanāksmes sākums: plkst.9:00

Sanāksmes beigas: plkst.10:30

Sanāksmi vada:

I.Circene – veselības ministre, Uztura padomes priekšsēdētāja

Sanāksmē piedalās:

Uztura padomes locekļi:

M.Balodis, A. Brēmanis, I.Jākobsone, D.Kārklīņa, N.Krūzītis, S.Līviņa, I.Mintāle, I.Pudule, S.Sergejenko, L.Turnere.

Uzaicinātie:

D.Būmane – Valsts augu aizsardzības dienesta Augu aizsardzības departamenta direktore
G.Evardsons - Zemkopības ministrijas, Veterinārā un pārtikas departamenta, Pārtikas drošuma un higiēnas nodaļas vadītāja vietniece

I.Grāvīte – Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta Izglītības pārvaldes Izglītības atbalsta nodaļas galvenā speciāliste

D.Ločmele – Ekonomikas ministrijas Konkurences, tirdzniecības un patērētāju tiesību nodaļas vecākā referente

S.Sleže – Zemkopības ministrijas Veterinārā un pārtikas departamenta Pārtikas nekaitīguma nodaļas vadītāja

I.Šmate – Slimību profilakses un kontroles centra direktore

Sanāksmi protokolē:

V.Muižniece – Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Starpnozaru sadarbības nodaļas vecākā referente

Darba kārtība:

1. Ievads. Darba kārtības apstiprināšana (veselības ministre, Uztura padomes priekšsēdētāja I.Circene).

2. Trans taukskābju daudzuma ierobežošana pārtikas produktos:

2.1. Kas ir trans taukskābes, kāda ir to ietekme uz veselību (Latvijas Kardiologu biedrības viceprezidente I.Mintāle);

2.2. Citu valstu pieredze trans taukskābju ierobežošanai pārtikā un Veselības ministrijas priekšlikumi trans taukskābju daudzuma ierobežojumiem pārtikas produktos (Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta direktore S.Līviņa);

2.3. Diskusija par Veselības ministrijas priekšlikumiem.

3. Pesticīdu atlieku likumdošana augu un dzīvnieku izcelsmes produktos un veiktās kontroles un to rezultāti Latvijā (Valsts augu aizsardzības dienesta Augu aizsardzības departamenta direktore D.Būmane un Pārtikas un veterinārā dienesta ģenerāldirektors M.Balodis).

4. Dažādi jautājumi.

1. Ievads. Darba kārtības apstiprināšana.

Sēdi atklāj veselības ministre, Uztura padomes priekšsēdētāja **I.Circene**. Ministre informē dalībniekus, ka 2013.gadu Veselības ministrija ir pasludinājusi par *Sirds veselības gadu* ar mērķi pievērst sabiedrības uzmanību sirds veselības rādītājiem un tos ietekmējošo sirds un asinsvadu slimību riska faktoru izplatībai: smēķēšanai, augstam asinsspiedienam, neveselīgiem uztura paradumiem un mazkustīgam dzīvesveidam. Šīs dienas darba kārtībā viens no galvenajiem jautājumiem ir trans taukskābes un to ierobežošana.

Uztura padomes locekļi apstiprina darba kārtību.

2. Trans taukskābju daudzuma ierobežošana pārtikas produktos.

I.Mintāle prezentē Latvijas kardiologu skatījumu par trans taukskābēm pārtikas produktos un to ietekmi uz veselību (*prezentāciju skatīt pielikumā*). Eiropā, tai skaitā Latvijā, ir ļoti augsta saslimstība un mirstība no sirds un asinsvadu slimībām. Šo slimību profilaksē nozīmīga loma ir veselīgam un sabalansētam uzturam. Tiek ieskicēts neliels ievads par taukskābju ķīmisko uzbūvi un bioķīmiskajiem procesiem (hidrogenācija). Pētījumos ir pierādīts, ka trans taukskābju lietošana uzturā vairākkārtīgi palielina risku nomirt no sirds un asinsvadu slimībām, kā arī saslimt ar daudzām citām slimībām (cukura diabēts, Alcheimera slimība, audzēji u.c.). Aizvietojot 2% oglekļahidrātu ar trans taukskābēm no kopējā kaloriju daudzuma, mirstība no sirds-asinsvadu slimībām pieaug par 29%. Arī Pasaules Veselības organizācija ir ziņojusi, ka palielināta piesātināto un trans taukskābju lietošana uzturā rada risku sirds un asinsvadu slimībām.

S.Līviņa prezentē citu valstu pieredzi un Veselības ministrijas priekšlikumus trans taukskābju daudzuma ierobežošanai pārtikas produktos Latvijā (*prezentāciju skatīt pielikumā*). Pašreiz Eiropas Savienībā (turpmāk – ES) līmenī dalībvalstīm nav noteikts pieļaujama trans taukskābju saturs pārtikas produktos, kā arī nav noteikta obligāta atsevišķa prasība pārtikas produktu marķējumā norādīt informāciju par trans taukskābju daudzumu. 2003. gadā Dānija kļuva par pirmo ES dalībvalsti, kura aizliedz pārtikā izmantot taukus un eļļas, kuras satur vairāk kā 2% rūpnieciski ražotas trans taukskābes. Austrijā 2009.gada septembrī stājās spēkā noteikumi, kas aizliedz ražot un pārdot eļļas un taukus ar vairāk kā 2 % trans taukskābju saturu, kā arī izvietot Austrijas tirgū produktus, kas satur trans taukskābes. Ņemot vērā iepriekš minēto, Veselības ministrija piedāvā trans taukskābju samazināšanas jomā balstīties uz Dānijas un Austrijas pieredzi, nosakot normatīvajā aktā trans taukskābju daudzuma ierobežojumus pārtikas produktos (noteikt Pārtikas aprites uzraudzības likumā deleģējumu Ministru kabinetam izstrādāt noteikumus trans taukskābju daudzuma ierobežošanai pārtikas produktos un, balstoties uz deleģējumu likumā, izstrādāt Ministru kabineta noteikumu projektu, kurā tiktu noteikta trans

taukskābju definīcija, kā arī prasības attiecībā uz trans taukskābju daudzumu pārtikas produktos.

D.Kārklīna jautā, vai ir pieejami sirds un asinsvadu saslimstības dati Dānijā pēc trans taukskābju ierobežojumu noteikšanas? Ierosina vērst uzmanību un rīcībpolitiku tieši uz rūpnieciski ražotajām trans taukskābēm.

I.Mintāle apstiprina, ka sirds un asinsvadu saslimstības dati Dānijā ir pieejami gadu griezumā. Uzsver, ka ir svarīgi veicināt iedzīvotāju uzticību pārtikas produktiem, jo ne visi cilvēki spēj orientēties uztura normās un terminos, lai spētu izprast pārtikas produkta sastāvu.

Uztura padomes locekļi piekrīt D.Kārklīnas ierosinājumam par rūpnieciski ražotajām trans taukskābēm.

N.Krūzītis uzsver, ka ir svarīgi apkopot informāciju par kaimiņvalstīs esošo situāciju trans taukskābju ierobežošanas jomā, jo pārsvarā Latvija importē no Polijas u.c. valstīm.

I.Circene paskaidro, ka Vīnē 2013.gada 5.jūlijā tika pieņemta deklarācija, ar kuru valstis, tai skaitā arī Latvija, apņemas veikt nepieciešamās aktivitātes, lai mazinātu neinfekciju slimību draudīgo izplatību, ko izraisa neveselīgs uzturs un mazkustīgs dzīvesveids. Kā prioritārās darbības jomas Vīnes deklarācijā tika izvirzītas piesātināto un trans tauku ierobežošana, cukura un sāls patēriņa mazināšana, kā arī augļu un dārzeņu patēriņa veicināšana uzturā. Tas nozīmē, ka arī citās ES valstīs veiks aktivitātes trans taukskābju ierobežošanas jomā.

L.Turnere uzsver, ka minētie trans taukskābju ierobežojumi attieksies tikai uz Latvijas ražotājiem.

I.Circene paskaidro, ka būtiska loma ir sabiedrības informēšanas kampaņām, piemēram, skaidrot iedzīvotājiem, kuri pārtikas produkti satur mazāk trans taukskābju daudzumu, tādējādi veicinot veselīgāku pārtikas produktu lietošanu iedzīvotāju vidū.

S.Sleže informē, ka Zemkopības ministrija ir noslēgusi līgumu par zinātnisko pētījumu „No Latvijas lauksaimniecības produktiem ražotās pārtikas pievienotās vērtības paaugstināšana un pārtikas produktu konkurētspējas veicināšana”, kura ietvaros 2013.gadā paredzēts iegūt informāciju par trans taukskābju daudzumu pārtikas produktos, veikt riska analīzi un sagatavot rekomendācijas par trans-taukskābju satura samazināšanu. Pētījuma rezultāti būs gatavi tikai 2014.gada beigās. Tāpat arī Eiropas Komisija līdz 2014. gada decembrim gatavos ziņojumu par dalībvalstīs iegūtiem zinātniskiem pierādījumiem un pieredzi trans taukskābju jomā. Ņemot vērā iepriekš minēto, pastāv varbūtība, ka Eiropas Komisija nesaskaņos izmaiņas Latvijas normatīvajos aktos.

Uztura padomes locekļi pieņem S.Sležes sniegto informāciju zināšanai.

D.Kārklīna ierosina veidot politiku sirds un asinsvadu samazināšanas jomā kompleksi, iesaistot dažādas nozares un speciālistus.

I.Circene informē, ka Ministru kabinetā ir iesniegts Veselības ministrijas izstrādāts plāna „Sirds un asinsvadu veselības uzlabošanas rīcības plāns 2013. – 2015. gadam” projekts, kas kompleksi ietver dažādus pasākumus iedzīvotāju sirds un asinsvadu veselības uzlabošanai. Tāpat saskaņā ar Ministru kabineta 2003.gada 4.septembra rīkojumu Nr.556 tika apstiprinātas pamatnostādnes „Veselīgs uzturs (2003. – 2013.)”, kuras koordinē uztura politiku.

S.Sergejenko ierosina sniegt vairāk uz pierādījumiem balstītas informācijas ģimenes ārstiem un iedzīvotājiem par uztura jautājumiem.

S.Sleže atzīmē, ka minētajā plāna “Sirds un asinsvadu veselības uzlabošanas rīcības plāns 2013.-2015.gadam” projektā nav paredzēts finansējums trans taukskābju daudzuma kontrolei pārtikas produktos.

S.Līviņa paskaidro, ka, ņemot vērā, ka minētais plāns ir līdz 2015.gadam, kontrole šā plāna ietvaros vēl netiks ieviesta. Jāatzīmē, ka pēc šā plāna tiks izstrādāts cits, kas turpinās aizsākto politiku sirds un asinsvadu uzlabošanas jomā un kurā tad arī tiks iekļauti pasākumi, lai nodrošinātu trans taukskābju daudzuma kontroli pārtikas produktos. Vienlaikus tiek uzsvērts, ka minētie Veselības ministrijas priekšlikumi trans taukskābju ierobežošanas jomā attieksies uz izejvielām, līdz ar to tas skars arī ēdināšanas uzņēmumus (restorānus, ātrās ēdināšanas restorānus u.c.).

N.Krūzītis norāda, ka pēc Veselības ministrijas sniegtās prezentācijas redzams, ka Dānijā normatīvajos aktos veikto izmaiņu (nosakot trans taukskābju daudzuma ierobežojumus) rezultātā, pārtikas produktu izmaksas nepieauga. Līdz ar to ražotājiem nav iemesla satraukties.

M.Balodis uzsver, ka ir nepieciešams precizēt, vai šie ierobežojumi attieksies arī uz importētajiem pārtikas produktiem.

I.Mintāle precizē, ka izejvielas jau pamatā netiek ražotas Latvijā, līdz ar to tas situāciju neietekmēs.

Uztura padomes locekļi nolemj atbalstīt Veselības ministrijas priekšlikumus izstrādāt grozījumus normatīvajos aktos, lai noteiktu trans taukskābju ierobežojumus pārtikas produktos Latvijā – Veselības ministrija gatavo grozījumus Pārtikas aprites uzraudzības likumā, paredzot Ministru kabinetam deleģējumu par trans taukskābju daudzuma ierobežošanu pārtikas produktos.

L.Turnere nepiekrīt minētajiem Veselības ministrijas priekšlikumiem, jo uzskata, ka vispirms būtu nepieciešams veikt pētījumus, lai izpētītu trans taukskābju daudzumu pārtikas produktos, kā arī ES būtu jābūt vienotam regulējumam minētajā jomā.

3. Pesticīdu atlieku likumdošana augu un dzīvnieku izcelsmes produktos un veiktās kontroles un to rezultāti Latvijā.

M.Balodis un **D.Būmane** prezentē jautājumu par pesticīdu atlieku kontroli pārtikā (*prezentācijas skatīt pielikumā*). ES pesticīdu atlieku kontrole pārtikā notiek pēc vienotas

shēmas. Paraugus ņem gan no Latvijā ražotiem produktiem, gan no citu valstu izcelsmes produktiem.

Uztura padomes locekļi pieņem zināšanai informāciju par pesticīdu atlieku kontroli pārtikā.

4. Dažādi jautājumi.

I.Circene uzsver, ka galvenie jautājumi uztura politikas jomā šobrīd ir trans taukskābju daudzuma ierobežošana pārtikas produktos, kā arī sāls un cukura mazināšana iedzīvotāju uzturā. Uztura padomes locekļi tiek aicināti atsūtīt Veselības ministrijai priekšlikumus par aktuālajiem uztura politikas jautājumiem, kurus iekļaut nākamajā Uztura padomes sēdē.

Uztura padomes locekļi aicina sekretariātu nosūtīt prezentācijas un informāciju par Vīnes deklarāciju.

Pielikumā:

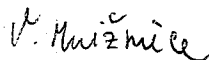
1. I.Mintāles prezentācija „Trans taukskābes, to ietekme uz veselību”;
2. S.Līviņas prezentācija „Citu valstu pieredze un Veselības ministrijas priekšlikumi trans taukskābju daudzuma ierobežošanai pārtikas produktos Latvijā”;
3. M.Baloža prezentācija „Pesticīdu atlieku kontrole pārtikā”;
4. D.Būmanes prezentācija „DG SANCO Standing Committee on the Food Chain and Animal Health (SCFAH)”.

Uztura padomes priekšsēdētāja

I.Circene

Sekretariāts

V.Muižniece